הוה שפיך להו חמרא לעובדי כוכבים ואזיל מעבר להו מעברא ויהבו ליה גולפי באגרא אתו אמרו ליה לאביי א"ל כי קא טרח בהתירא קא טרח והא רוצה בקיומו דלא נצטרו זיקי דמתני בהדייהו א"נ דמייתו פריסדקי בהדייהו והא קא מעבר להו מעברא דקא טרח באיסורא דא"ל למברויא מעיקרא א"נ דנקיטי ביה קיטרי: **מתני'** [א]יין נסך שנפל ע"ג ענבים ידיחן והן מותרות ואם היו מבוקעות אסורות [ב]נפל ע"ג תאנים או על גבי תמרים אם יש בהן בנותן טעם אסור ומעשה בביתוס בן זונן שהביא גרוגרות בספינה ונשתברה חבית של יין נסך [ו]ונפל על גביהן ושאל לחכמים והתירום [ג]זה הכלל כל שבהנאתו בנותן טעם אסור כל שאין בהנאתו בנותן טעם מותר [ד]כגון חומץ שנפל ע"ג גריסין: **גמ'** מעשה לסתור חסורי מיחסרא והכי קתני [ז][ה]אם נותן טעם לפגם הוא מותר ומעשה נמי בביתוס בן זונן שהיה מביא גרוגרות בספינה ונשתברה חבית של יין נסך ונפל על גביהן ובא מעשה לפני חכמים והתירום ההוא כרי דחיטי דנפל עליה חביתא דיין נסך שרייה רבא לזבוניה לעובדי כוכבים איתיביה רבה בר ליואי לרבא [ו]בגד שאבד בו כלאים [ז]ה"ז לא [ח]ימכרנה לעובד כוכבים ולא (א) יעשנה מרדעת לחמור אבל עושה אותו תכריכין למת מצוה[י] לעובד כוכבים מ"ט לא דלמא אתי לזבוניה לישראל ה"נ אתי לזבוניה לישראל הדר ישרא למיטחינהו ולמפינהו ולזבונינהו לעובדי כוכבים שלא בפני ישראל תנן יין נסך שנפל ע"ג ענבים ידיחן והן מותרות ואם היו מבוקעות אסורות מבוקעות אין שאין מבוקעות לא אמר רב פפא [ח]שאני חיטי הואיל ואגב צירייהו כמבוקעות דמיין

חמרא

כי קא טרח בהתירא קא טרח. פרש"י דיין נסך לא הוי עד דמטיין לקרקעיתו דזיקי דידהו והא דלא מיתסר העליון בהגלה בנצוק (ד) כרשב"ג לקמן (דף עב.) דאמר יין ביין ימכר כולו חוץ מדמי יין נסך שבו וקי"ל כוותיה ואפי' היה נשאר יין משלהם בתוך כליהם אין לאסור של מעלה בנצוק ולומר שעורא באיסורי הנאה ולדברי ר"ת דפסק נצוק אינו חיבור לא קשיא מידי ולקמן (דף עג.) בשמעתין דנצוק נאריך בעה"י א"נ איירי הכא שהריקו כליהם יפה שאינו יין נסך עד שיגע: **פריסדקי**. פר"ח (ה) של חרס כדים ריקים ולשמא יבקעו שניהם כולי האי לא חיישינן: **ואם** היו מבוקעות אסורות. בירושלמי מפרש דמיירי בענבים המחוברים לאשכול אבל אם ניטל העוקץ הוו כמבוקעות מפני נקב הנשאר בזנבו: **ה"ג** בסדר המשנה יין נסך שנפל ע"ג ענבים ידיחום והם מותרות ואם היו מבוקעות אסורות ומעשה בביתוס בן זונן שהיה מביא גרוגרות כו' זה הכלל כל שבהנאתו כו' כגון חומץ שנפל לגריסים כו' עובד כוכבים שהיה מעביר כו' עכ"ל רבינו שמואל ולפ"ז צריך לפרש (ו) שמקשה בגמרא מעשה לסתור על נפילת יין בענבים קאי דגרוגרות דמו למבוקעות אבל לספרים דגרסי במשנה נפל ע"ג תמרים ותאנים אם יש בהם בנותן טעם אסור ומעשה בביתוס כו' (ז) ופריך בגמרא בפשיטות מעשה לסתור דפריך מגרוגרות לתאנים ומשני דיין ע"ג גרוגרות נותן טעמא לפגם וקשה שהיה לו לומר חסורי מחסרא והכי קתני בד"א בתמרים ותאנים לחים אבל ביבשות נותן טעם לפגם הוא ומעשה כו' ובספר ר"ת לא הוה גרס ליה: **איתיביה** רבה בר ליואי לרבא. כי האי פירכא פרכה רבה בר ליואי לרבא גבי ההיא ארבא דטבעא בחישתא בפסחים (דף מ:) דשרייה רבא לזבוני לעובדי כוכבים והדר ביה רבא ל"ל שאחר שני המעשים אלו הקשה לו אך התלמוד קבע פירכא על שניהם כי אין נכון לומר שטעה [רבא] שתי פעמים: **הבגד** שאבד בו כלאים. וא"ת וליבטיל ברובא כדפריך בשילהי תמורה (דף לד.) גבי שער בכור ושער נזיר שארג בבגד ושם היה בטל אי לאו דמוקי לה [י]בשופרתא שהוא דבר חשוב ולא בטל ותירץ ה"ר (ח) יוסי בר יום טוב דשאני כלאים דכל עיקרן אין אוסרין אלא ע"י עירוב שהרי שניהם היתר א] לכך אוסר עירובן ולא בטלי וא"ת והרי בשר בחלב דכל אחד לחוד שרי ועירובו אסור ואפ"ה בטל כדאמרינן פ' כל הבשר (חולין דף קח.) טיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר אם יש בנותן טעם וכו' ויש לומר דשאני בשר בחלב דגלי קרא בהדיא דבטיל כדאמרינן התם דרך בישול אסרה תורה: **הרי** זה לא ימכרנו לעובד כוכבים. דוקא אבל גזרינן שמא ימכרנו לישראל וכן לא יעשנו מרדעת לחמור שמא יקרע בגדו ויתפרנו עליו אבל בכלאים ודאי ליכא למיחש מידי כדתנן (במס' כלאים פ"ט משנה ד') מרדעת החמור ותכריכי המת אין בהן משום כלאים ודוקא בהצעה כגון מרדעת החמור שהוא יושב עליה וטעמא לפי שהוא דרבנן כדאמרינן בפ"ק דביצה (דף יד:) לא יעלה עליך אבל אתה מותר להציעו תחתיך אבל בהעלאה אסור כדתנן ולא יעלנה על כתיפו אפילו להביא עליה הזבל והצעה צריך נמי ליזהר שלא יהא בשרו נוגע בהם ואע"פ שהצעה נמי גזרו חכמים אפילו עשר מצעות זו על גב זו וכלאים תחתיהם גזירה שמא תיכרך נימא על בשרו מ"מ הכא לא גזור: **אבל** עושין אותו תכריכין למת מצוה. וה"ה בלא אבל כדתנן במס' כלאים (פ"ט מ"ד) שהבאתי וא"ת הא איכא לועג לרש כדאמרינן גבי ציצית פ' התכלת (מנחות דף מא.) והיא שעתא ודאי רמינן להו משום לועג לרש פי' באותה שעה שיקברוהו יטילו בו ציצית משום לועג לרש שנראה שאינו חייב במצות וי"ל דשאני ציצית שהיא שקולה כנגד כל המצות ואיכא לועג טפי ורבי יהודה היה אומר דההיא דמנחות (דף מא.) אליבא דשמואל דאזיל לטעמיה דאית ליה אין מצות בטילות לעתיד לבא נמצא כשיעמדו הצדיקים בלבושיהם יהיו בלא ציצית ויש כאן עבירה והא דתלי טעמא בלועג לרש לפי שבא ליתן טעם שהעומדים יש להן ואע"כ הן לועגין שאינן חשובין כו' (ט) והוא א"י לעשותו ושמואל מוקי הך דהכא כדברי ר' ינאי [ל]דלא שרי אלא לסופדו אבל לקוברו בכלאים אסור מטעם דפרישית ולפ"ז החילוק ניחא מנהגינו שאנו מסירין הציצית מטליתי המתים דקי"ל כרבי יוחנן דפליג אדבי ר' ינאי ושרי אף לקוברו ולטעמיה דאית ליה מצות בטלות ועוד סמך למנהגינו ממס' שמחות (פ' יב) שלוה אבא שאול המירו תכלת מאפיליוני ועל פי ספרים החיצונים אנו נוהגין כמה דברים כגון ויחל משה בלילי תעניות ובמגילה (דף לא.) תנינן קללות וברכות ורבינו יצחק היה מחלק לראשונים שהיו להם (י) בחייהם דהוו זהירי במצות ציצית כל ימיהן אי לא רמינן ההיא שעתא הוי לעג כלומר לא קיימו אבל האידנא דלא זהירי בציצית כולי האי אדרבה אי רמינן הוי לעג לומר שקיים ולא קיים ואפילו לאותן שקיימו אין להטיל שלא לביים האחרים כדאמרינן במסכת נדה (דף עא.) בראשונה היו מטבילין [מ]ע"ג נדות מתות והיו חיות מתביישות התקינו שיהו מטבילין הכל[נ]: **ולמפינהו** ולזבונינהו לעובדי כוכבים שלא בפני ישראל. ואין לחוש שמא יאכלו העובדי כוכבים וישראל בקערה אחת כל אחד מפתו (כ) (כדאמרינן) [ס][כדכתבינן] פ' אין מעמידין (דף לה:) [ע]דלא חמירא פת של עובדי כוכבים מדמאי שמותר בתערובות כיון דלא שכיחא לא גזרינן למידי:

מכלל

הוה שפיך להו חמרא לעובדי כוכבים. הוא היה מוכר להם יין ודרך למוכרי חנויות של יין ליתן גם החנויות ללוקחין והכי אמרינן בהמפקיד (ב"מ מ:) איכא גולפי [ו]ושדריה שהלוקח ומוכרו בחנות משתכר בהן לבד מה שהוא משתכר ביין ורב איקא הוה שפיך להו מגולפי שלקחו ממנו ויהיב בזיקי דידהו: **ומעבר להן**. את מעבר המים: **ויהבו ליה גולפי**. דזבון מיניה באגרא: **כי קא טרח**. לשפוך: **בדידיה קא טרח**. שהיין אינו נאסר עד שמגיע לקרקעית של זיקי דידהו. זיקי של עור גולפי של חרס. ולקמיה פריך הא קא מעבר להו מעברא דהיינו לאחר שנאסר: **והא רוצה בקיומו**. לאחר שנאסר: **דלא נצטרו זיקי**. שלא יתבקעו הנודות שלהם ויצטרכו לגולפי ולא יהבי להו ניהליה: **דמתני בהדייהו**. דאי נמי מיצטרו זיקי לא יהיב להו גולפי: **א"נ פריסדקי נקיטי בהדייהו**. כלים רקים לקבל היין היוצא מן הנודות כשהן מתבקעין דלא איכפת להו אי מיצטרו זיקי: **דא"ל למברויא מעיקרא**. רב איקא ריש נהרא הוה וא"ל למברויא לספן מעיקרא הרי ימים רבים כל עת שיגיעו אנשים הללו העבירם בחנם: **קיטרי**. קישרי. סימן הוא מוסר להם ומכירם הספן ומעבירם ואיהו לא טרח מידי: **מתני' ידיחם**. במים ואם היו מבוקעות אסורות: **וכן יין שנפל לתוך החומץ כו'** לא גרס: **גרוגרות**. תאנים יבשים: **כל שבהנאתו בנותן טעם**. שההנאה בטעמו של איסור דהיינו בנותן טעם לשבח אסור (ב). וכל שאין בהנאתו בנותן טעם שההנאה בטעמו: **כגון חומץ שנפל לתוך גריסין**. דנותן טעם לפגם הוא מותר: **וכן היו עושין כו'** לא גרסי' במתני': **גמ' מעשה לסתור**. יש אדם שמביא ראיות לסתור את דבריו קתני אם יש בהן בנותן טעם אסורות והדר תני מעשה דגרוגרות והתירום: גרוגרות היין פוגמן: **שאבד בו כלאים**. שארוג (ג) כלאים חוט אחד ואין מקומו ניכר: **ולא ימכרנו לעובד כוכבים**. כדמפרש שמא יחזור וימכור לישראל. וה"נ איכא למיחש שמא יחזור ויתכרם לישראל: **תכריכין למת**. דכתיב [ח]במתים חפשי [ט]כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות: **ולמפינהו**. דתו לא זבין להו ישראל מעובד כוכבים דפתן אסורה: **שלא בפני ישראל**. דאי חזי ישראל דישראל חבריה מזבין ליה לעובד כוכבים הדר זבין ליה איהו מיד עובד כוכבים דסבר פת של היתר היא שישראל אפאה: **צירייהו**. סדק שבחיטין: לשון מיצטרו זיקי (לעיל ל.):

חמרא

עין משפט
נר מצוה

מו א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה לב סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קלד סעיף ח:

מז ב מיי' שם הל' לג וגרס כגי' התוס' טוש"ע שם סעיף ט:

מח ג ד טוש"ע שם סעיף יב:

מט ה מיי' שם הל' לג טוש"ע שם סעי' ט:

נ ו מיי' פ"י מהל' כלאים הלכ' כ סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סי' שא סעיף ח:

נא ז ח מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה לד ועיין בהשגות סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קלד סעיף יא:

◆

מוסף רש"י

בגד שאבד בו כלאים. שנארג בו חוט של כלאים ואינו ניכר (פסחים מ:) שאם היה מכיר חוט הצמר בבגד הפשתן נוטלו וכשר (נדה סא.). **לא ימכרנה לעובד כוכבים.** דלמא העכו"ם ומזבן ליה לישראל (שם) דהואיל ואין כלאים שנו ניכרים אתי לטעויה אתי נכרי לישראל ולביש להו ישראל ולאו אדעתיה (פסחים מ.). **ולא יעשהו מרדעת לחמור.** דילמא הדר שקיל ליה מהתם ותופרו באחד מבגדיו (שם). **תכריכין למת.** דמהתם תו לא שקיל ליה. דבגדי המת אסורין בהנאה ומת אין מצות נוהגות בו, דכתיב במתים חפשי, כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות (פסחים מ.).

מסורת הש"ס

א) [תוספתא. יעב"ץ], ב) [לעיל ל. וש"נ], ג) נדה סא: פסחים מ:, ד) [עי' תוס' חולין נה. סד"ה ונבלה], ה) ימכרנו. יעב"ץ, ו) [בפסחים ובנדה ליתא מצוה], ז) [בגמרא שם ליתא ושמריא], ח) [תהלים פח], ט) [שבת ל., י) [צ"ל בשופרתא], כ) צריך להפך הדברים והוא אינו יכול לעשות ואח"כ וא"כ הן לועגין וכו', ל) [נדה סא:], מ) גי' מהרש"ל כלים ע"ג וכו', נ) [וע"ע תוס' פסחים מ: ד"ה אבל ותוס' ברכות יח. ד"ה למחר ותוס' ב"ב עד. ד"ה פסקן], ס) גי' רש"ל, ע) [עי' תוס' שם ד"ה מכלל],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא יעשהו מרדעת: (ב) רש"י ד"ה כל שבהנאתו וכו' אסור הס"ד ואח"כ מ"ה וכל שאין וכו' טעם שאינו נהנה בטעמו כגון כצ"ל והד"א: (ג) ד"ה שאבד וכו' שארוג בו כלאים: (ד) תוס' ד"ה כי קא וכו' והא דלא מיתסר העליון בהגלה בנצוק ואפי' היה נשאר וכו' באיסורי הנאה דס"ל כרשב"ג דאמר יין וכו' וקי"ל כוותיה ולדברי ר"ת דפסק: (ה) ד"ה פריסדקי פר"ח כדים ריקים של חרס ולשמא יבקעו: (ו) ד"ה ה"ג בסדר וכו' צריך לפרש דהא שמקשה וכו' יין בענבים קאי. נ"ב ולפי זה נמצא דמשני נמי אין חילוק בין לחים ליבשים דאף בתאנים לחים נמי נ"ל הוא: (ז) בא"ד פריך בגמרא וכו' ומשני דיין ע"ג גרוגרות יבשים נותן טעמא לפגם הוא וקשה: (ח) ד"ה הבגד וכו' ותירץ ה"ר יוסף בר יום טוב וכו' אם יש בה בנותן: (ט) ד"ה אבל וכו' שאינן חשובין כו' האי והוא אינו וכו' אלא לסופדו בכלאים אבל וכו' ולטעמיה אזיל דלית ליה מצות בטלות ל"ל ועוד סמך: (י) בא"ד שהיו להם ציצית בחייהם דהוי: (כ) ד"ה ולמפינהו וכו' כדאמרינן פרק ר' ישמעאל דלא חמירא וכו' דכיון דלא:

◆

הגהות מהר"ב
רנשבורג

א] תוס' ד"ה הבגד שאבד בו כלאים וכו' לכך אוסר עירובן ולא בטלי. נ"ב אבל בתוס' בחולין צח ע"ב בסד"ה ונבילה וכו' העלו דמן הדין כלאים בטל ורק חומרא דתקנתא דרבנן הוא: